

Beknopt overzicht van het expressionisme in de architectuur

Rond de eeuwwisseling bestond in Duitsland de avant-garde uit architecten van de Jugendstil, waarbij de duitse versie van de art-nouveau niet zo diepgaand was als bij bv. Victor Horta en Hector Guimard. De scheppingen van August Endell, een van de meest geestrijke vertegenwoordigers van de Jugendstil bleven betrekkelijk dekoratief (foto-atelier Elvira in München, 1898), en Henry van de Velde kwam te laat in Duitsland werken om nog een bepalende invloed te hebben op de ontwikkeling. Mede daardoor is de overgang tussen de Jugendstil en het expressionisme nogal vloeibaar verlopen. Expressie was een wens die in beide richtingen tot uitdrukking kwam en zo zijn bv. de akademie van McIntosh in Glasgow, de ornamentloze blokken van Adolf Loos en het werk van Gaudi zowel te interpreteren als voortbrengselen van de Jugendstil als van het expressionisme. Een belangrijk aanknopingspunt voor het expressionisme was ook de opvatting van de plastiek en de beweging van de vorm van de Jugendstil.

Voor de eerste wereldoorlog waren in Duitsland al een aantal architecten duidelijk expressionistisch: Hans Poelzig met zijn fabriekskomplex in Luban (1911), Max Berg met de Jahrhundert-halle in Breslau (1912) en Peter Behrens met de AEG turbinefabriek in Berlijn (1913, afb. 1). Dit laatste gebouw is vaak opgevat als een voorloper van het funktionalisme, maar de massieve hoekkolommen, de zware daklijst waardoor het naar binnen neigen van de glasvlakken aan de zijkant ontstaat en het machting rustende dak zijn trekken die hun oorsprong vinden in de wil tot uitdrukking, en niet in konstruktieve eisen.

De in 1907 door Hermann Muthesius opgerichte Deutsche Werkbund organiseerde in 1914 in Keulen een expositie waar behalve werk van Henry van de Velde en Peter Behrens ook twee gebouwen stonden die een aanwijzing vormden voor de toekomstige ontwikkelingen: het paviljoen voor de duitse glasindustrie van Bruno Taut, waarin hij niet zozeer de toepassingsmogelijkheden maar in de eerste plaats de poëtische betovering van de nieuwe